

LAUSUNTO
27.3.2015

Elintarviketurvallisuusvirasto Evira
Tuoteturvallisuusyksikkö
Ylitarkastaja Marika Jestoi

Asia: **Lausuntopyyntö: ”Kemialliset tutkimukset elintarvikkeiden vaatimustenmukaisuuden osoittamiseksi”**
Viite: 1363/0900/2015
Lausunnon antaja: Elintarviketeollisuusliitto ry

Elintarvikkeiden turvallisuuden varmentaminen analyttisin menetelmin on tärkeä osa elintarvikevalvontaa

Elintarviketeollisuusliitto ry (myöhemmin ETL) kiittää mahdollisuudesta lausua Eviran ohjeesta, jossa annetaan soveltamisohjeet elintarvikkeiden kemiallisen turvallisuuden todentamiseksi. Ohjeen alussa annettava luettelo lainsäädännöstä on varsin tyhjentävä ja pitkä, mikä saattaa herättää toimijoissa sekä valvojissa hämmennystä. Koska aihe on kuitenkin tärkeä, toimijoita ja valvoja olisi kannustettava kemiallisen turvallisuuden varmentamiseen, ETL toivoo, että lainsäädäntöluettelo siirrettäisiin ohjeen loppuun liitteeksi, josta voisi tarvittaessa tarkistaa voimassa olevan lainsäädännön.

Kappale 3.1. täsmentää toimijan vastuuta tuotteiden turvallisuuden varmentamisesta. On hyvä, että ohjeessa mainitaan myös raaka-ainetoimittajien välillä solmittavat sopimukset yhdeksi keinoksi varmentaa tuotteiden turvallisuus, sillä tutkimusten vaikuttavuus on sitä kattavampi mitä varhaisemmassa tuotannon vaiheessa raaka-aineen laatua tarkkaillaan.

Kappaleessa 3.2. mainitaan, että kunnan valvontasuunnitelman tehtävä on suojata kuluttajaa taloudellisilta tappioilta. Näkemyksemme mukaan hyvällä valvontasuunnitelmalla ja toteutuksella voidaan ehkäistä myös kunnan alueella toimivan elinkeinon taloudellisia tappioita. Joskin kyseistä asiaa ei taideta mainita elintarvikelaissa, siitä voisi olla mainintaa valvontaohjeissa. Parhaimmillaan hyvä valvonta edistää elinkeinonkin toimintaedellytyksiä.

Erityiskiitos sivun 10 kolmannesta kappaleesta, jossa kehoitetaan elintarvikevalvoja neuvomaan ja tekemään yhteistyötä elintarvikealan toimijoiden kanssa. Yhteistyöhön ei mielestämme voi koskaan kannustaa liikaa ja neuvonnan mahdollisuuden korostamista soisi näkevän myös muissa Eviran ohjeissa.

Sivun 10 neljännen kappaleen viimeinen lause on epäselvä. ”Viranomaisen on tarvittaessa lisäksi vaatimustenmukaisuuden osoittamiseksi otettava tuotteista näytteitä ja teetettävä tutkimuksia toimijan kustannuksella”. Asiakohta vaatii täsmennystä, sillä jos lasku valvojan teettämistä analyysistä lähetetään toimijalle, tulisi varmennettavan seikan olla relevantti, hyvin perusteltu ja merkittävästi kuluttajien turvallisuutta vaarantava. Ennen analyysipäätöstä tulisi selvittää onko muita keinoja varmentaa tuotteen turvallisuutta, esimerkiksi reseptiikan tai raaka-aine speksien tarkistaminen. Pienelle yritykselle analyysi voi tulla kohtuuttoman kalliiksi, eikä analyysien teettäminen saa olla valvontalabo-

ratorioiden rahastusautomaatti. Toimijalle pitää antaa mahdollisuus kilpailuttaa analyysipalvelu ennen kuin valvoja tekee näytteenottopäätöksen. Valvontatoimenpiteen hinta tulee tiedottaa toimijalle etukäteen, kuten missä tahansa maksullisessa palvelussa, myös tässä tapauksessa tulee hinnan olla tiedossa ennen näytteenottokäyntiä, sekä analyysin teettämistä. Hinnan on ehdottomasti oltava kohtuullinen.

Kappale 3.4 toteaa, että on Eviran ohjausvastuussa toteuttaa erityisanalytiikkaa edellyttäviä valvontahankkeita. Asian tulisi jatkossakin olla näin, sillä toisinaan kuntien itse toteuttamat selvitysprojektit eivät ole olleet onnistuneita puuttuvan erityisosaamisen vuoksi. Kuntia tulee ohjata konsultoimaan Eviraa jos kuitenkin aikovat toteuttaa erityisanalytiikkaa vaativia projekteja, esimerkiksi suolapitoisuuden valvontaa. Väärällä analyysivalinnalla voi olla ikäviä seurauksia. Onnistunut valvontaprojekti on edellytys valvonnan vaikuttavuudelle.

Eriyisen huolestuttava kohta on sivulla 12, luvusta 3.6. jossa mainitaan viimeisessä lauseessa, että komission suosituksiin perustuvien näytteiden otto voidaan maksattaa elintarvikealan toimijoilla. Komissio on antanut yli 10 erilaista monitorointisuositusta viranomaisille, joille suurimmalle osalle vierasaineista ei ole annettu edes enimmäismääriä. Osa analyyseista saattaa maksaa satoja, jopa lähemmäs tuhat euroa, ja on täysin perusteetonta laittaa tällaisia kustannuksia täysin yritysten maksettaviksi, mikäli ei voida riskiperusteisesti osoittaa, että kyseisellä yrityksellä on tarve teettää omista tuotteistaan kyseisiä analyysejä.

Ainoastaan viranomaisten omaan käyttöön tarkoitettujen, kuten lainsäädännön kehittämiseen kerätävien tietojen maksaja ei voi automaattisesti olla toimija tai toimiala. Mikäli tällainen linjaus ohjeeseen tehtäisiin, voisivat Evira ja kunnat teettää erilaisia monitorointeja ympäri vuoden toimijoiden kustannuksella haluamistaan vierasaineista. Jokaisen valvontakäynnin tulee olla myös toimijan hyödyksi, mikäli ei ole kyse pakkotoimenpiteiden toteuttamisesta. Analyysitulokset ei sellaisenaan välttämättä hyödytä toimijaa eikä tämän ohjeen tarkoitus ole kannustaa kuntia takaamaan säännöllistä tulovirtaa paikalliselle laboratoriolle. Analytiikan teettämiseksi tulee ylläpitää tervettä kilpailua laboratorioden välillä.

Mikäli monitorointinäytteitä otetaan yrityksistä, niiden tulee olla hyvin perusteltuja ja relevantteja kyseisen toiminnan kannalta. Mikäli tutkittu vierasaineella tai yhdisteellä ei ole enimmäismäärää tai ohjearvoa, tulee viranomaisella olla myös suunnitelma, mitä toimijalta voidaan vaatia tutkittujen näytteiden tiedoilla. Mikäli riskiperusteisesti otettu valvontanäyte palvelee myös komission monitorointitarpeita, voidaan tuloksia toki hyödyntää myös monitoroinnissa, mutta lähtökohta ei voi olla se, että viranomaisen kerää tarvitsemiaan tietojaan toimijoiden kustannuksella. Viranomaisen toiminta tulee jatkossakin kustantaa pääasiassa verovaroin ja perittävien kulujen tulee olla kohtuullisia sekä ennakoon tiedossa. Analytiikka tulee voida tarvittaessa myös kilpailuttaa ja kaikissa tapauksissa monitorointi- ja valvontaprojektien tulokset tulee saattaa toimijoiden tietoon.

Mutta, koska komission ohjeissa on viimeaikoina esiintynyt maininta siitä, että valvonnan ja toimijoiden tulee tehdä vierasainemonitoroinnissa yhteistyötä, tulee näissä valvonta- ja/tai monitorointiprojekteissa löytää ensisijaisesti toimijoiden ja valvonnan välinen konsensus ennen projektin aloittamista. Yksinkertaisimmillaan yhteistyö voidaan varmistaa, mikäli projekti on kustannuksiltaan kilpailukykyinen. Mikäli konsensusta ei synny tai toimijoita ei haluta informoida projekteista ennakoon, siinä tapauksessa monitorointi tulee rahoittaa valvonnan omasta budjetista.

Tarvittaessa tulisi harkita, josko kansallista tutkimushankerahaa voisi käyttää Suomessa valmistettujen tuotteiden kemiallisen turvallisuuden määrittämiseen myös valvonnan hyödyksi. ETL katsoo, että

aihe on kansallisesti merkittävä maamme elintarvikkeiden puhtaan maineen ylläpitämiseksi ja sen vuoksi siihen tulee panostaa, mutta ei pelkästään toimialan kustannuksella.

On hienoa, että opas sisältää myös esimerkkejä. Ne jäävät kuitenkin hieman suppeiksi ja PAH -kontaminaatio saa suhteellisen paljon huomiota. Esimerkeiksi kaivattaisiin myös esim. akryyliamidi-, kasvinsuojeluainejäämä analyysien tarpeesta, sekä laboratoriotuloksen tulkintaa. Ohjeeseen voisi lisätä myös esimerkin suolapitoisuuden varmentamisen haasteista ja mainita, että uuden Elintarviketietoasetuksen voimaantulon myötä se vaatii erityisanalytiikkaa.

Mittaepävarmuuden vaikutuksen arvioimisen lisäksi myös toleranssin vaikutus tuloksen tulkintaan olisi hyvä täsmentää selkeästi. Ohjeessa voisi myös korostaa, että näytteenottoa suunniteltaessa tulee huomioida lähde-elintarvikkeen asettamat haasteet mm ravintoaineanalytiikassa. Ottaen huomioon elintarvikkeiden monimuotoisuuden suhteessa mm. analysoitavien yhdisteiden määrään ja menetelmäkirjoon, on lähes varmaa, että kaikille lähde-elintarvikkeille ei ole olemassa laboratoriota, jossa esim. vitamiinianalyysi voidaan toteuttaa kvantitatiivisesti, akreditoitulla menetelmällä. Sen vuoksi erityisesti ravintoaineiden pitoisuusanalyysien tarvetta tulee harkita vain tapauskohtaisesti, keskittyen pienen turvallisuusmarginaalien yhdisteisiin. Komission Toleranssiohje tosin ei valitettavasti ole toimiva ravintoaineanalyysitulosten tulkinnassa.

s.5: Miksi vierasaineiden lainsäädäntöosiossa mainitaan erikseen dioksiinien monitorointi suositus, miksi ei ole yhdessä muiden vierasaineiden suositusten kanssa?

s.7: Otsikossa "Tuotekohtaisia vaatimuksia" on lisänä merkintä "mm.". Tarkoittaako tämä sitä, että Suomessa on voimassa myös muita tuotekohtaisia vaatimuksia, joita ei ole tässä lueteltu, mutta jotka viranomaisten ja toimijoiden tulisi ottaa valvonnassa huomioon? Miksi luetteloon ei ole laitettu kaikkia tuotekohtaisia erityisvaatimuksia?

s.8: Valvontaohjeet -osiossa vain Ravitsemus- ja terveystieteen valvontaoppaaseen on linkki (alleviivaus). Voisiko kaikki mainitut asetustekstit linkittää ohjeeseen, sillä sitä todennäköisesti luettaisiin sähköisesti?

Liite 1: Taulukon ensimmäinen rivi otsikoineen olisi hyvä saada jokaiselle sivulle, jolloin taulukon luettavuus paranisi

Kunnioittaen

Mari Lukkariniemi, elintarvikeasiantuntija

Elintarviketeollisuusliitto ry